

Elogi d'Alexandre Sanvisens, pedagog i pensador

Miguel Anxo Santos Rego*

Per raons naturals de distància generacional no vaig tenir el plaer que altres gaudiren de tractar amb prou marge aquest dilecte, i insigne, representant de la pedagogia catalana i espanyola del segle xx que va ser Alexandre Sanvisens (1918-1995). I ja m'afanyo a dir que, per descomptat, la seva figura no únicament encaixa en comportes d'erudició educativa, ja que la seva àmplia cultura enriqueix, i s'enriqueix, a base de preses lectores, d'estudis infatigable, en diversos àmbits del saber social i humanístic. A la llarga, seria aquest cabal d'incursions i reflexions per on emanarien les eloqüents i molt productives hipòtesis de treball sobre l'educació i la pedagogia com a entorns de processos d'optimització. La seva cibernètica d'allò humà (amb els seus deixebles reunint treballs magnífics però un tant dispersos) romandrà sempre com a exemple de sembra teòrica i germen d'idees per a trajectòries innovadores d'investigació dins del nostre complex camp d'activitat.

Com deia, no vaig tenir la sort de conèixer-lo massa. Però em bastaren dues ocasions d'or que, ancorades en la meua memòria, impulsen aquestes paraules sinceres de reconeixement d'ençà que va morir fa una dècada. L'oportunitat ara es brinda per una acurada edició d'un llibre sobre el tan conspicu 'pedagog i pensador' que la Universitat de Barcelona acaba de fer sortir a la llum (en la seva *col·lecció d'homenatges*).¹

Les dues ocasions a les quals em refereixo estan acadèmicament circumstanciades. La primera a Llanes (Astúries), amb motiu de la celebració del Seminari Interuniversitari de Teoria de l'Educació, en aquesta vila del Principat. I la segona a la gran metròpoli catalana quan, per obra i gràcia de l'atzar, el meu nom va acabar de conformar el tribunal d'oposicions a tres places de professor titular d'universitat convocades per la Universitat de

(*) Catedràtic d'Universitat. Director de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Santiago de Compostel·la. Adreça electrònica: hemicchu@usc.es

1. *Doctor Alexandre Sanvisens Marfoll, pedagog i pensador*. Barcelona: Universitat de Barcelona (Col·lecció homenatges, 25), 2005.

Barcelona, que per proveir-la es proposà la Dra. Avelina Escudero Royo i els doctors Francesc Raventós Santamaría i Jorge Larrosa.

D'ambdós encontres, dilatats al llarg de diversos dies de permanència en dits esdeveniments, en guardo el millor record en els meus registres mentals; i no sols per l'agradable sensació experimentada en els seus comentaris, anècdotes o expressions contínues d'ànim intel·lectual als qui l'acompanyàvem en passeigs (*"amic peripatètic"*, li deia la professora María Luisa Rodríguez Moreno) o amb estovalles entremig. I és que a banda d'això, la seva condició de mestre es feia patent en la seva presència, en el seu tracte de generosa i permanent disponibilitat, en la seva sinceritat exquisida, i en la seva humil i docta referència de punts a marcar en la línia de tensió indagadora aleshores i en l'avenir.

Home amb geni, agudeses i saviesa acumulada en una existència triangelada de lectura, pensament i acció pedagògica en diferents fronts regats de modernitat i progrés, convencent amb la paraula i amb el seu exemple de científic lliurat a l'escrutini de tot allò humà entès com a obertura i coneixement sense fi. Constructor de perspectiva vitalitzadora del pensament i de l'acció educatives, que és el millor que es pot dir en memòria de qui tant ha enllustrat la pedagogia des de Catalunya i de qui va ser, sense pretendre-ho, exemple de com crear escola i comunitat de deixebles, adherits en el seu origen fèrtil però distints, afortunadament, en els seus desplegaments analítics.

Les dones i els homes als quals Sanvisens va guiar i ensenyar a primera línia són els que donen testimoni de fidelitat a la persona que la va merèixer, i amb una fórmula ben senzilla: alimentant l'amistat, conversa edificatòria i suprema llibertat de criteri. Aquest testimoni es fa gran sobre els rails del temps. És quelcom més que una lloança sentida i conjuntural en el moment d'un òbit proper. Abans i després, la persona i obra d'Alexandre Sanvisens ha inspirat el verb i la ploma dels seus admiradors a tota Espanya. Quina integradora paraula des d'una identitat ben arrelada, la seva!

Per tot això, així com recordem ara el llibre homenatge de 1989 coordinat per Buenaventura Delgado i l'esmentada María Luisa Rodríguez, estic segur que les lectures del futur al voltant de Sanvisens també passaran per la consulta d'aquest volum, que ens torna a regalar la Universitat de Barcelona transcorreguda una dècada de la seva mort.

Sense formalització d'editors en la fitxa de crèdits, s'hi reconeixen no obstant els seus dilectes conductors en la presentació mateixa del llibre, Avelina Escudero i Conrad Vilanou, que s'avancen a una nòmina de col·laboracions en què s'hi van combinant les dues llengües del mestre –català i castellà–, sense que això sigui pas un obstacle per a la comprensió cabdal d'uns misatsges tenyits d'afecte i funcional explicació d'un pensament modern i vigorós.

En aquestes pàgines hi trobem estudis i reflexions esperonades per l'excel·lent sembra d'un pedagog excepcional en temps de trànsit i higiènica renovació de formes de pensar i de fer, en un país on el sistema educatiu és resultat de polítiques obstinadament essencialistes (quan no són tridentines) per part d'uns i altres.

En Sanvisens, s'hi respira especial predisposició –no en va era un entusiasta de la biologia– cap a la pedagogia com a sistema constructor de vida relacional, clau dinàmica per entendre i explicar l'optimització possible dels éssers humans a través de l'educació. Per més que no es pugui fer sola aquesta tasca, a la seva obra la pedagogia esdevé centre neuràlgic d'una acció formativa, l'èxit de la qual dependrà de professionals imbuïts de certes sobre el poder dels seus esforços, si els comparteixen en una sistemàtica de comunicació, planificació i control dels efectes que produeixen en els educands.

La formació integral del professorat, de dones i homes cultes per a les aules de tots els nivells d'ensenyament, és quelcom força repetit per aquest gran català i pedagog de l'anticipació, enormement sagaç en el seu discurs sobre l'esdevenidor en la pedagogia, que ens mostrà terrenys sobre els quals discorrerien pistes que ell mateix va contribuir a asfaltar, en benefici de matèries i àmbits d'influència netament pedagògica.

No m'he proposat en aquesta ressenya insignificant res més que no sigui fer veure l'impacte, en aquest acadèmic de Compostel·la, d'aquella fràgil però robusta figura de la pedagogia espanyola que fou Alexandre Sanvisens. La força de l'escriptura rau, per sort o desgràcia, en ser un producte no perible.

M'excuso, doncs, de comentar els esplèndids i ben documentats treballs inclosos en el volum, que obre el seu mateix fill amb un extraordinari resum de filosofia i vida d'un pare que, a més de la seva família biològica, va saber forjar una altra família d'educadors, universitaris, intel·lectuals en suma, que aquí s'arraiguen per enfortir la lliçó de la memòria. Agraeixo als col·legues de Catalunya, de les Balears i de la resta d'Espanya que, en escriure sobre el senyor Alejandro, han escrit sobre ells mateixos. Perquè ens han fet l'enorme favor d'apropar-nos una mica més a la vida i obra d'un home que, senzillament, ens ha ensenyat com descobrir i transmetre sentit a través de la pedagogia.